

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 5 mars 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om norsk idrottspolitik på idrottsforum.org

Statlig idrottspolitik är ett forskningsfält på stark frammarsch. (När detta skrivs kommer ett löddrigt email som meddelar att Routledge avser att starta en *International Journal of Sport Policy*.) Det finns flera förklaringar till det; en är de kraftfulla statliga satsningar på idrottselitutveckling som en lång rad länder numera gör, i syfte att vinna nationell prestige genom framgångar i viktiga internationella mästerskap och i olympiska spel; ett annat är Europeiska unionens initiativ när det gäller att utveckla en egen, nationsövergripande idrottspolitik som i stor utsträckning ändå måste harmoniera med både medlemsländernas inhemska idrottspolitik och de internationella idrottsorganisationernas önskemål. I Norge har idrotten länge varit ett eget politikområde med en välutvecklad forskning, och när den första större studien av idrottspolitik med en internationellt komparativ inriktning nu avrapporteras, så är fyra av de fem författarna norrmän. *Sport Policy: A Comparative Analysis of Stability and Change* (Elsevier Butterworth-Heinemann) är skriven av **Nils Asle Bergsgard**, **Barrie Houlihan**, **Per Mangset**, **Svein Ingve Nødland** och **Hilmar Rommetvedt**, och studerar idrottspolitik i Norge, Tyskland, Storbritannien och Kanada. Mats Franzén har läst boken för vår räkning, och hans recension formar sig till en insiktsfullt kritisk och överskådlig introduktion till ett på det hela taget viktigt och nyttigt verk.

Nya insikter om nationell idrottspolitik

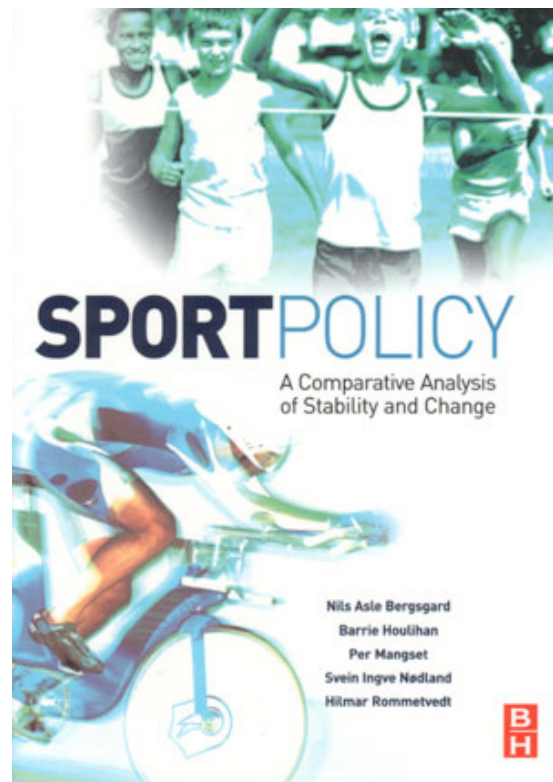
Mats Franzén

Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet

Nils Asle Bergsgard & al
Sport Policy: A Comparative Analysis of Stability and Change
285 sidor, hft.
Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann 2007
ISBN 978-0-7506-8364-7

Boken *Sport policy* handlar om utformningen av olika slags policy på sportens område och deras genomförande. Närmare bestämt gäller det en jämförande studie som omfattar fyra länder, två med ett federalt politiskt system, Kanada och Tyskland, två med ett mer centraliserat system, Norge och Storbritannien. Perspektivet är främst statsvetenskapligt, och tidsperspektivet ligger på de senare decennierna av 1900-talet och vidare en bit in på det nya millenniet. Vore det inte för Barrie Houlihans medverkan, vore boken en rent norsk affär. Nu är den inte det, även om forskningen stötts av Norges forskningsråd.

Syftet är att identifiera vad som utmärker de fyra ländernas respektive sportpolicy, samt att avgöra i vilken utsträckning sportpolicyn reflekterar den för landet typiska välfärdsregimen och på vilket sätt denna policy påverkas av dels det nationella politiska systemets egenskaper, dels övergripande transnationella faktorer som globalisering och kommersialisering. Inte nog med det, avsikten är dessutom att observera och analysera förändringar beträffande den roll staten och andra offentliga aktörer spelar på sportens område och föreslå tolkningar av orsaker till dessa förändringar. Finns här måhända

djupare liggande värdeförändringar i förhållande till sportens värld? Om detta kan synas ambitiöst i överkant, så avgränsas å andra sidan analysen till två policyområden: elitidrott och sport för alla.

Jämförelsen görs också mellan länder med små socio-ekonomiska skillnader. I stället skiljer de sig åt i välfärdsregim. Här bygger författarna direkt på Gösta Esping Andersens i sammanhanget välkända typologi: Kanada och Storbritannien hör till den liberala, Norge till den socialdemokratiska och Tyskland till den konservativa välfärdsregimen. Vad sport har med dessa regimer att göra är enligt författarna ingen fråga med något enkelt svar, vilket det är lätt att instämma i: sport kan ju nyttjas politiskt till allt från folkhälsa till arrogant nationell självhävdelse. De genererar ändå hypotesen att staten förväntas spela en aktiv roll på sportens område i länder som Norge, en mer passiv roll i liberala regimer, som i stället lämnar mycket åt marknaden, medan välfärdsconservativa länder som Tyskland förväntas ge frivilligorganisationerna en betydande roll. Författarna förväntar sig också en mer kollektivt inriktad politisk kultur i Tyskland och Norge, en mer individualistisk i Storbritannien och Kanada. De noterar också några viktiga skillnader mellan länderna: även om elitidrott är viktigt i alla fyra, så ligger breddtagandet på en helt annan nivå i Norge och Tyskland än i Kanada och Storbritannien.

Komparationen görs således mellan tämligen få länder, vilket får författarna att undvika abstraktioner och i stället sträva efter täta beskrivningar av sina fall. Länderjämförelserna har baserats på redan genomförda undersökningar, befintliga källor samt ett förhållandevis ambitiöst fältarbete i de fyra länderna med intervjuer med ledande policyaktörer men också en del forskare. Den jämförande ansatsen är högst rimlig, men betydelsen av de olika typer av källor för olika slags slutsatser hade med fördel kunnat diskuteras mer ingående. Min misstanke är nämligen att intervjumaterialet spelat en större roll än som nu framkommer i analyskapiteln, inte minst för att få ett slags helhetsgrepp på fallen.

Trots strävan efter täta beskrivningar är analysen förhållandevis deduktivt anrättad: Författarna identifierar fyra analytiska dimensioner av vikt: statens struktur – federal eller enhetlig; styrkeförhållandet mellan regering och parlament; relationer mellan organisationer och regering, dels från pluralistiskt till korporativt, dels huruvida vi kan räkna med policynätverk eller policygemenskap; dominerande intresse och koalitionsuppbyggnad. Detta resulterar i en uppsättning förväntade implikationer för ländernas sportpolicy för den mer empiriska analysen. Förtjänsten med detta grepp är inte minst att vissa observationer blir extra intressanta i kraft av att vara oväntade.

Det första egentliga analyskapitlet ägnas förändringsfaktorerna globalisering, kommersialisering, politisering och förvaltningsorganisering (governmentalisation). I Kanada har kommersialiseringen dominerat, men modifierats av organisering genom förvaltningen; i Storbritannien kommersialisering och politisering; i Norge har den öppna politiseringen förskjutits till organisering genom förvaltningen; i Tyskland har sport länge varit en politiserad affär, men idrottsrörelsens autonomi betonas numera starkt. Detta blir ett slags kontext för den fortsatta analysen.

Den börjar med en granskning av sportsektorns natur i de fyra länderna. Genom att fokusera särskilt på frivilligorganisationernas roll kan flera sidor av staten och sportpolicyn fångas. Hypotesen om att frivilligorganisationerna skulle ha en betydande roll just i Tyskland infrias bara delvis eftersom de har en minst lika stark ställning i Norge. Samtidigt ser vi alltmer av en dual struktur i båda länderna när många tränar för sig själva eller på gym. Till det kommer att frivilligorganisationerna också spelar en roll i Kanada och Storbritannien, fast på en lägre nivå. Fler avvikelser från det förväntade mönstret framkommer också ur analysen. Staten spelar en mer framträdande roll i England för sportens organisering än förmodat för en liberal regim; i Norge däremot är det idrottsrörelsen och dess organisationer, inte staten, som har initiativet – här, som i Tyskland, är staten mer av en hjälpreda. Vidare spelar kommersialiseringen ungefär samma roll i samtliga fyra länder. Och kanske som mest intressant: medan idrottsrörelsen är en samlad organisation i Tyskland som i Norge, är den fragmenterad i både Storbritannien och Kanada, även om det finns en tendens till en mer pluralistisk struktur i de förra länderna: ett resultat stick i stäv med de antagna implikationerna av såväl välfärdsregim som statsstruktur. Värt att notera är också att trots elitismens starkare ställning i Kanada och Storbritannien, så äger sport åt alla betydelse i alla fyra länderna.

Dessa resultat pekar mot en än mer intressant fråga som den här analysen inte kan avkrävas något svar på, men som ändå kunde ha rests litet mer uttryckligt av författarna: Vad är det för speciellt med sport som politisk materia som gör den politologiskt så svärfångad? Har det med sportens amorfa karaktär att göra, eller med de mycket olika slags nyttor den kan förväntas tjäna i samhället, eller någon kombination av detta, eller något annat?

Resultaten från den jämförande analysen av sportpolicyn i de fyra länderna understödjer den här frågans relevans. När det gäller statsstrukturens betydelse är det framförallt det norska fallet som avviker från förväntningarna: staten spelade här en större roll än man kunde väntat sig såväl för sportens finansiering som för utformningen av dess mål. I inget av länderna hade parlamentet en framskjuten position för sportpolicyns utformning, vilket gör både Norge och Tyskland till teoretiskt avvikande fall. Initiativet låg alltså hos regeringen. Förhållandet mellan staten och sportens organisationer är däremot det förväntade: ett mer löst policynätverk i Kanada och Storbritannien, ett fastare nätverk i Tyskland medan man för Norges del till och med kan tala om en policygemenskap.

I två kapitel granskas sedan de två skilda policyområdena elitidrott och sport för alla. Med elitidrott menas här en institutionaliserad strävan efter OS-medaljer och liknande, vilken framträtt i samtliga länder på senare år, om än i varierande tempon och skilda former (vilket inte ser ut att ha någon enkel betydelse för resultaten). På det här policyområdet är en tydlig homogenisering skönjbar mellan länderna; författarna anser sig se en hel del efterapning här, och pekar särskilt på Australien som förebild (ett land som lärt mycket av de forna Öststaterna). Samtidigt betonar de att det är för enkelt att se homogeniseringen som ett resultat av länderkonkurrensen, det handlar om en mer sammansatt läroprocess. Detta är en högst rimlig hypotes, men hur blev detta möjligt? Är parlamentens svaga ställning vid sportpolicyns utformning måhända en viktig förutsättning? Homogeniseringen gör naturligtvis att det är svårt att se något samband mellan elitidrottspolicy och välfärdsregim – även om den norska modellen är mer försiktig när det gäller elitsatsningar i unga år. Homogeniseringens ojämbna tempo är en viktig observation här: Ben Johnsons dopingdom sände en chock genom Kanadas öststatshärmande elitsatsning vilken inhiberade den för mer än ett decennium; överhuvudtaget förklarar nationella skillnader en hel del av utvecklingens tempo – men alltså inte dess riktning.

Elitismen har nu som bekant sina spänningar till sport för alla-tanken. Här finns skilda traditioner som gör själva aktionsbegreppet sport för alla svårfångat. Medan sport i Tyskland och Norge mer handlar om fysiska övningar är sport i Storbritannien och Kanada mer en tävlings sak. Andra sidan av det är att breddsporten har en mer framträdande ställning historiskt i de två tidigare länderna, understödd av både idrottsrörelsen och kommunerna. I de senare länderna har sport för alla artikulrats långt senare och mer som en folkhälsofråga. På senare tid finns därför en viss konvergens mellan länderna på detta område. Samtidigt ligger Norge före här, mycket tack vare stödet från en enhetlig stat, medan det tyska stödet varit ojämbnare eftersom ansvaret i mycket legat på delstatsnivå. Intressant här är hur sportexterna argument – som folkhälsan – blir viktiga för sportpolicyn och därmed för idrotten som sådan.

Sport Policy blir genom sin jämförande och mycket systematiska analys av fyra länder ett verk som verkligen flyttar fram vår kunskap. En betydande informationsmängd har dessutom kondenserats till en bok på knappt 300 sidor. Må så vara att det bitvis inte är en särskilt spännande läsning de fem författarna ger oss, om man nu som läsare inte finner nöje i falsifierade hypoteser. Men vi får en verkligen nyttig – alltså användbar – analys av sport och politik med fokus på sportpolicyns utformning. Boken blir därmed en självklar ingång till idrott och politik inte bara i Kanada, Storbritannien, Tyskland och Norge utan mer allmänt genom en ambitiös politologisk analys som förtjänar att upprepas på andra länder eller fördjupas i olika avseenden.

© **Mats Franzén 2008**

 Köp boken från Adlibris.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Køb bogen fra eLounge.dk